

Ünnep, amiről tehetsz...

(ünnepi műsorok, ünnepségek, események)

konferencia-beszámoló

A beszámolót készítette: Körömi Gábor (Katonáné Kutai Erika és Trencsényi László összefoglalói és az előadók beérkezett anyagai alapján)

A Magyar Drámapedagógiai Társaság 2021. október 24-26-án rendezte meg a Weöres Sándor Országos Gyermekszínház Fesztivált Pécsen, a Zsolnay Kulturális Negyedben. A fesztivál nyitó napján műhelykonferenciát tartottunk a Bóbita Bábszínházban ÜNNEP, AMIRŐL TEHETSZ... (ünnepi műsorok, ünnepségek, események) címmel.

A rendhagyó módon öszre szervezett fesztivál egy rendhagyó találkozóorozat záróeseménye volt, mely első napján a gyermekszínházzal kapcsolatos szakmai tanácskozással vette kezdetét. Az idei műhelykonferenciánk régóta tervezett témával foglalkozott, az ünneplés iskolai formáival és lehetőségeivel. Kevés olyan gyermekszínház csoportvezető akad az országban, aki valamilyen formában ne kapta volna feladatként valamelyik iskolai ünnepet. Meghívott szakmai vendégeink között megtalálhatók voltak a hazai gyermek- és diákszínházak, a drámapedagógia szakemberei, akik előadásuk mellett a párbeszéd lehetőségét is megadták a résztvevőknek.

2021. október 24-én vasárnap délután megtelt a Bóbita Bábszínház kamaraterme és kezdetét vette a konferencia. A témához és az időponthoz illően október 23-a alkalmából az Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola diákjai egy rendhagyó ünnepi műsort adtak elő Szabó Márk József és Szabó Zsolt rendezésében, a fesztivál első színházi eseményeként.

A következőkben a konferencián elhangzott előadások összefoglalója olvasható.

Somfai Barbara, a Nemes Nagy Ágnes Művészeti Szakgimnázium magyar- és drámatanára **Miért ünneplünk egyáltalán?** címmel a nemzeti narratív identitásról tartott előadást. Az UNI-V-ARTS Konzorcium programjának részeként, a Színház- és Filmművészeti Egyetem kiadásában jelent meg 2019-ben Körömi Gáborral közösen írt *Ünnep az iskolában – közösségi élmény és alkotás* című tanulmánya (A színház pedagógiája – módszertani füzetek 3.).¹

Az ünneplés kultúrájának történeti bevezetése után Barbara a címben feltett kérdésre egy francia filozófus, Paul Ricoeur válaszát adta. Ricoeur a személyiséget a személy saját maga által elmondott élettörténetével határozta meg. Amíg nincs történetem, addig nem is vagyok – vagyis a személyiség összeállítható az általa megélt és elmesélt különböző történetekből, ez a narratív identitás. Az általa elmondott történet határozza meg, ki is ő. Ebben a narratívában találja meg az identitását. Az elmesélt élet főbb fordulópontjai kiemelkednek, ezek lesznek a történet kulcsfontosságú pontjai. Ám ahogy változunk, a történetünk is változik. Egyes események elvesztik jelentőségüket, és visszatekintve újabb eseményeket érzünk jelentősnek. Ricoeur szerint meg lehet így

¹ A kiadványról és benne egy alprojekt munkáját összefoglaló tanulmányról (melyben a szerzők saját tapasztalataik felhasználásával az ünnep és az iskola kapcsolódási lehetőségeit elemezték) szóló recenziót, Katonáné Kutai Erika írását lásd lapunk 8-11. oldalán.

közelíteni a társadalmak narratív önazonosságát is, hiszen a társadalmi szinten létrehozott narratíva nem más, mint a történelem. A történelmi eseményekre az adott társadalom mindig az ünnepeivel emlékezik, az éves rendszerességű visszaemlékezések mindig egy kicsit a jelenről is szólnak. Azokat a csomópontokat kell megkeresnünk, melyek elvezetnek a jelenhez. Az ünneplésben, az ünnepnapokon nem csak máshogy viselkedünk, hanem sok esetben újramondjuk, újrajátsszuk az eseményeket.

Barbara megemlített még egy fontos elemet Paul Ricoeur tanulmányából, s ez nem más, mint a holtpont fogalma. Ha valaki krízisbe kerül, újrafogalmazza a saját addigi élettörténetét, így válhat például egy személyes önéletrajz mindig mássá, ahogy a személyiség fejlődik, vagy ahogy a hangsúlyok eltolódhatnak. A holtpont az élettörténetünk helyesbítésének átmeneti időszak, amikor újrafogalmazzuk a saját életünket. Ugyanígy a nemzeti identitásban is vannak válságok, fordulópontok és ezek ugyanígy követhetők egy-egy fontos esemény társadalmi, illetve ezen belül iskolai megünneplésén keresztül. Egy ünnepi alkalomban mindig lesznek változások, a fontos és kevésbé hangsúlyos elemek felcserélődhetnek, sőt, adott esetben egy ünnep ki is kophat az évkörből (lásd november 7., április 4. stb.). A rendszerváltásnál kicserélődtek ünnepeink, s ez nem ment zökkenőmentesen a társadalomban, sem pedig az iskolai ünneplésben. Példának hozta 1848-49 megünneplését, ami mára már talán nem jelent ilyen értelmezési problémát, ahogy jelentett a kiegyezéskor vagy a Rákosi korszakban. A XX. század nemzeti traumáival kapcsolatban (pl. Trianon, II. világháború, holokauszt, 1956) még mindig újra és újrafogalmazzuk a történeteket, s ezzel változnak az ünnepek hangsúlyai.

Meleg Gábor, a Vörösmarty Mihály gimnázium drámatanára 1848. március 15-e ünnepi alkalmát járta körül kérdéseivel, arra keresve a választ, **Hogyan válhat közös üggyé egy ünnep?** Meleg Gábor a Zoom alkalmazáson keresztül jelentkezett be a konferenciára, de szerencsére ez a hallgatóságot nem zavarta. Az elmúlt két év kényszerének hatására szinte természetes lehetőséggé vált, hogy valaki online is be tud kapcsolódni egy szakmai rendezvénybe.

A Vörösmarty Mihály Gimnázium drámatanári csapata értelmezésében március 15. megünneplése egy iskolai közösségben nem csak egy kötelező program, hanem lehetőség a párbeszédre! Gábor szerint a pedagógusnak mindenképpen tisztázni kell a saját viszonyát az ünnephez, s ezek után keresheti a kapcsolódási pontokat az iskolai közösség és az ünnep között. Az ünnepi megemlékezések lehetőségeinek „svédasztaláról” olyan elemeket kell választanunk, melyek alkalmazkodnak a diákok előzetes tudásához, a társadalmi környezethez, a személyes élményeikhez és az ünneplésbe bevont alkotótársak lehetőségeihez. Érdemes olyan új szempontokat keresni, melyek kiragadják az ünnepet a szokásos keretéből és új megvilágításban mutatják be a történeteket. 1848. március 15. kapcsán vizsgálhatjuk például, hogy milyen szerepük volt a nőknek a forradalom alatt, vagy kereshetünk példákat kis emberek nagy pillanataira, vagy épp fordítva, nagy emberek kis pillanataira. Kereshetünk olyan sorsfordító kérdéseket, melyeket a mai fiatalok is tudnak értelmezni és amelyekkel át tudják élni a válaszok felelősségét. Például fontosabb kiállnunk a közös ügyeinkért, vagy inkább a saját egyéni érdekünket nézzük? Ha a kérdésekre hiteles és szenvedélyes válaszokat adunk, akkor a csoport „menthetetlenül sodródik a bevonódás felé”. A kérdésfeltevés az egyik legfontosabb drámatanári eszközünk, így már a kérdések kidolgozásával is eljuthatunk egy ünneplés gócpontjaiig.

Egy 1956-tal foglalkozó műsorban vizsgálhatjuk a szabadság értelmezésének kérdéseit, hogy ki mennyire érzi magát szabadnak, vagy mi lehet számunkra ma a szabadság szimbóluma. Közelítsünk úgy közösen a történelmi eseményekhez, hogy közben folyamatosan keressünk kapaszkodókat a mai gimnazisták életéhez. Ha ma lenne 1956, akkor te mit csinálnál? Kimennél? Harcolnál? Elbújnál? Elmenekülnél? Miért? A folyamatos újra kérdéssel juthatunk el a diákokkal a fókuszkérdésig, amit úgy is megfogalmazhatunk, ha csak egyet kérdezhetnél az ünneppel kapcsolatban, akkor mi lenne az?

Körömi Gábor a Csepeli Fasang Árpád Alapfokú Művészeti Iskola drámatanára közösen dolgozott Somfai Barbarával a már fentebb említett *Ünnep az iskolában – közösségi élmény és tanulás*² című tanulmányon. **Az iskolai ünneplés kiskatéja** című előadásában a tanulmány vázlatpontjait mutatta be.

Az iskolai ünneplés témájában az alábbi kérdésekre keresték a választ.

- Miért és hogyan ünneplünk?
- Milyen emberi igény jelenik meg az ünneplésben?
- Hogyan változik mindez a korok tükrében?
- Mi a célunk az ünnepléssel?

Az ünnep és a pedagógia kapcsolatát vizsgálva Barbarával azokat a lehetőségeket vették számba, hogy milyen nevelési szituációk fordulhatnak elő egy ünnep előkészítésénél és lebonyolításánál. Egy ilyen esemény alkalom a közösségépítésre, a résztvevők előadóművészeti kompetenciájának fejlesztésére, a drámás módszerek használata lehetőséget ad tantárgyak közötti ismeretek átadására is.

Az előadásban szóba kerültek a Nemzeti Alaptantervben megjelenő ünneplési lehetőségek, a tantárgyi tartalmakban való megjelenés, a csoportmunka, az osztályon belüli és az osztályok közötti együttműködés, a cselekvési minták elsajátítása, a komplex szemlélet és az önálló tanulás támogatása.

A tanulmányban olyan problématerképet és ajánlatot állítottak össze a pedagógusoknak, mely segíthet azoknak is, akik először kezdenek bele egy ünnep iskolai megvalósításába.

Külön kérdéskörben foglalkoznak az ünnep előkészítésével, az ünnepi műsor összeállításával, azokról a módszerekről és lehetőségekről, melyek segítenek, hogy az iskolai ünnep a közösség számára pedagógiai esemény is legyen. Az ünnep megvalósításával kapcsolatban kérdések alapján végigvettük azt, hogy hogyan tudjuk feltérképezni a saját erőforrásainkat, miként tudjuk a diákokat és a kollégákat bevonni egy ünnep előkészítésébe és megvalósításába, valamint hogyan találunk szövetségeseket az ünnepi projekthez, az iskolai közösségen belül és kívül. Végül a műsor után milyen feladatai vannak a csoportvezetőnek s hogyan kaphat hiteles visszajelzést a programról. A tanulmányt néhány olyan minta zárta, mely segítséget és ötletet adhat saját iskolai programokhoz – a játékos vetélkedőtől kezdve a projekteken keresztül egészen a színházi előadásig.

---

² Katonáné Kutai Erika lapunk 8-11. oldalán olvasható recenziója mellett ajánljuk olvasóink figyelmébe a következő linket: https://szfe.hu/wp-content/uploads/2020/12/EFOP-3_online.pdf

Pap Gábor a Vörösmarty Mihály Gimnázium zene- és drámatanára **Az ünnepszerezés nézőpontjai**-t elemezte.

A három nézőpont az ünnep háromféle megközelítését is jelentette. Az első a ceremóniamester zenetanár, a második a csoportvezető-műsorkészítő, végül a harmadik a színjátszós mozgalmár nézőpontja. Pap Gábor saját verse, az „Égi sasszé” sorait idézte, mely ennek a műhelykonferenciának is címötletet adott.

*„Ünnep, miről nem tehetsz,
Hogy meghalsz és megszüületsz,
Hogy meghalsz és megszüületsz,
És kész...”*

*Mi innenről nagy határ,
Onnan átról csak gyöngye szól,
Onnan átról csak gyöngye szól,
Ha partot érsz...”*

*Refr. Égi sasszé volt annyi csak
Hűvös ég felé tett mozdulat
Lenn a hangyaboy gyors népek
Úgy rohannak hogy föl se néznek
Pedig ha lesnének néha ránk
Vagy mit dúdolunk meghallanak
Mint magából ki már ki lépett
Ten magukból többet értenének.”*

Gábor előadásának kezdetén Tarkovszkij filmjének egy ikonikus jelenetét idézte. Az ikonfestő Andrej Rubljov hosszú némasága után, a tatárdúlást követően ezt mondja a harangöntő fiúnak: „Gyere velem! Elmegyünk együtt! Te harangokat öntesz, én meg ikonokat festek... Nézd csak, micsoda ünnep ez az embereknek, mekkora örömet szerezte nekik!...” Tarkovszkij úgy gondolja, hogy az igazán „szent pillanatok”, a szakralitást, a modern korban a vallástól a művészet veszi át. Az ünnep tehát a zenetanár (ceremóniamester) nézőpontjában a szakralitáshoz (vissza)vezető út.

A Vörösmarty Mihály Gimnáziumban zenetanárként kezdettől fogva neki kellett megteremtene az ünnepek megfelelő méltóságát a Himnusz és a Szózat eléneklésével. Hagyomány lett, hogy a kórus kezdi, de bekapcsolódik a teljes iskolai közösség és közösen énekelnek. Az évek során ilyen „rituálékkal” az iskolavezetéssel és a kollégáival karöltve sikerült megteremtenuk azt a fajta közeget, amiben van helye a „megélt ünneplésnek”. Ennek természetesen mindig megvan a maga kockázata. Az igazi ünnepre, az átélt pillanatokra a színházi katarzishoz hasonlóan csak törekedni lehet, de az ünnep valódi megtörténteire nincsen semmilyen garancia.

A második szerep a csoportvezető, mint műsorkészítő nézőpontja. Ahogy egy színházi előadásban, úgy egy ünneplésben is meg tudja emelni az eseményt a zene és az ének beépítése. A zene

és az ének ünneplésben betöltött szerepét kiemelve egy 2006-os október 23-i megemlékezését idézte³, mely „Bolygó magyar” címmel megjárta a kazincbarcikai fesztivált is, sőt még Rádiószínházi felvétel is készült, Soltészky Tibor jóvoltából.

A harmadik szerep a mozgalmáré, hiszen Pap Gábor szakmai zsűriként tanúja volt az Ünnepi műsorok fesztiváljának, a 2000-es évek közepétől az Országos Diákszínjátszó Egyesület szervezésében. Az elsőt a Fonóban, Telegdy Balázs szervezésében valósították meg, majd iskolájában, a Vörösmartyban, Knuth Barbara vette át a szervezést, egészen 2011-ig. Ez a találkozó lehetőséget teremtett új csapatok felfedezésére, akiket fesztiválokról nem ismerhettünk, de fontos színjátszó tapasztalat, hogy aki ma jó ünnepi műsort készít tanítványaival, az holnap már gyermek- vagy diákszínjátszó előadáson is gondolkodhat. Gábor javasolja, hogy az ünnepi műsorok fesztiválja legyen a Magyar Drámapedagógiai Társaság, az Országos Diákszínjátszó Egyesület és a Magyar Színjátékos Szövetség közös rendezvénye, melyben szerepelhetnek gyermek-, diák- és felnőtt színjátszók ünnepi műsorai is.

Dolmány Mária, a Budapest XVIII. Kerületi Táncsics Német Nemzetiségi Általános Iskola szaktanára és drámatanára előadásának címe: **Ünnepi események a színpadon kívül, ahol mindenki szerepel, a teljességélmény megtapasztalása érdekében.**

Márai Sándort idézve kezdte előadását, aki Füveskönyvében úgy ír az ünnepről, hogy a teljesség igény az örömmel, a különbözőssel és a mély és varázsos rendhagyással jön el. Ebben segítheti az ünnep létrehozóit a néphagyomány, amikor (a Néprajzi lexikon szerint) a közösség a megszokottól eltérő módon viselkedik. Ki tudunk-e mozdulni a fásultságból, a fáradtságból, a kedvetlenségből? Tudjuk-e tagolni a hétköznapjainkat, ki tudjuk-e zökkenteni a közösséget a monotonitásból? Látható, hogy drámás megközelítésében a kérdések megfogalmazása a legelső elem, ez lehet csak az alapja a hiteles pillanatok megteremtésének.

Az ünnepért meg kell dolgoznunk, akkor tudunk a hétköznapjainkból ünnepi pillanatokot varázsolni, ha elhozzuk, megteremtjük. Nem szükséges csak a nagy ünnepekre gondolnunk, ünnepi pillanatokhoz egy megnyitó, a költészetnap megemlékezés is. Válogathatunk a világnapok közül, de ünnepet létre is hívhatunk, „csak úgy”.

A nagy kérdés a hogyan kérdése, hiszen mást se hallunk, mint a kifogásokat, hogy miért és mire van elég ideje a pedagógusoknak, a diákoknak, az iskolának. Nem csak és nem elsősorban ünnepi műsorokban kell gondolkodnunk. Sokkal inkább járható út a szertartások rendje, melyekben gyermeknek és felnőttnek egyaránt ott kell lennie – nem lehet másként értelmezni, mint közösségi eseményként. Ehhez szükséges mindig az előkészület, maga az ünnep pedig lehet egy flashmob, az iskolarádió adása, egy közösségi akció is. A cél, hogy kimozduljunk és tanítványainkat is kimozdítsuk a biztonsági zónából.

A rövid összefoglalók után következnek két nagyobb lélegzetű hozzászólás az előadóktól.

Katonáné Kutai Erika a Kápolnásnyéki Vörösmarty Mihály Általános Iskola és Gimnázium tanára, valamint a Pécsi Tudományegyetem PhD-hallgatója előadásának címe **Az ünnepi műsorok mint az iskolai közösségek rituáléi** volt. Kutatásában az iskolai közösségeket vizsgálta

---

³ Az előadás felvétele: https://www.youtube.com/watch?v=ad8ZExv0_gw

abból a szempontból, hogy miként válhatnak az iskolák egyénekből álló csoportosulásai működő közösségekké, s azok miként segíthetik a közösség tagjainak fejlődését. Kutatása fókuszába a közösségek rítusainak vizsgálatát helyezte, s azt, hogy a drámapedagógiának milyen lehetőségei vannak a rítusok gyarapításában.

Az iskolai közösségek rítusai között különösen fontos szerepet töltenek be az ünnepi műsorok, melyek esztétikai hatásuk kifejtése mellett szerepet játszanak a közösséghez tartozás megerősítésében, s jelentős szocializációs erőt mozgósíthatnak. Az iskolai rendszeren belül számos közösséget különíthetünk el. Közösségen olyan egyének tartósan együttműködő csoportját értem, akik a közösséghez szükségképpen odatartoznak, feltehetően hasonló az értékrendjük, illetve nagyon hasonló érdekeik vannak, s kötődés figyelhető meg a közösség tagjai között.

Heller Ágnes és Trencsényi László által összegyűjtött közösség-fogalom összetevőinek tükrében vizsgálom, hogy mitől is lesz működő egy iskolai közösség, mi választja el a közösséget a csoportosulástól. Kérdőíves kutatásomban arra keresem a választ, hogyan változott az iskolai közösségek szerepe a diákok életében a Covid-19 járványhelyzet miatt elrendelt online oktatás alatt, illetve, hogy az online oktatás következtében hogyan módosult az iskolai ünnepség szerepe az iskolai közösségek életében. Azt is vizsgálom, hogy a tanulók számára az online oktatás során fellazult közösségi keretek mennyiben változtatták meg bennük a közösséghez tartozás igényét.

Feltehetjük a kérdést, hogy miért is tekinthetünk úgy az ünnepi műsorokra, mint az iskolai közösségek rítusaira. Kiindulhatunk a rítus fogalmából, melyet Neulinger Ágnes a társas viselkedés sajátos formájának tekint, s a szimbolikus jelentéstöbblete miatt elkülönít más közösségi cselekvésektől. Németh András szerint a rítusok ősi tudásközvetítő technikák, amelyek nem racionális eszközökkel kulturálisan meghatározott célok elérését szolgálják. Bossard és Boll definíciója is a rendszeres közösségi interakciót hangsúlyozza, amelyhez a közösség kötődik, s a tevékenységet formalitás kíséri. Az ünnepi műsorok esetében is egy közösségi cselekvésről, interakcióról van szó, hiszen az egész iskolát mozgósítja. Minden ünnepnek megvan a maga szimbólumhasználat, gondoljunk csak a ballagási ünnepség során használt tarisznyára, benne az iskolához tartozást szimbolizáló földre vagy az útra bocsátást kifejező pogácsára. De a nemzeti ünnepeink megemlékezéseire készített műsorok esetében is számos szimbólumot alkalmazhatunk, március 15-höz kapcsolódóan a kokárdát, az október 23-ai műsor kelléke lehet a lyukas zászló.

Az iskolai közösségekről információt kaphatunk az iskolai közösségek rítusainak vizsgálatával. Ezért vizsgálom a személyközi rítusok csoportjait, az ünnepségeket, a hagyományokat és a minták szerinti interakciókat. Az ünnepségek jellemzője, hogy ritkán, évente néhány alkalommal kerülnek megrendezésre, úgymint a kulturális, nemzeti és vallási ünnepek: az iskolai közösségek esetében például az 1848-49-es forradalom és szabadságharcra megemlékező ünnepi műsor vagy a karácsonyi műsorok. Ezeket az eseményeket adott kultúrkörön vagy valláson belül mindenki ugyanakkor és jellemzően ugyanúgy ünnepli. A hagyományok, amelyek részben mindenkire jellemző közös jegyekkel, részben egyéni, egyedi jellemzőkkel is bírnak, úgymint a gólyaavatók, szalagavatók vagy farsangi műsorok. A minták szerinti interakciók napi vagy heti rendszerességgel zajlanak, például az óra elejét és végét jelző csengetés, az óra elején a hetesek jelentése, a közös étkezések vagy a kirándulások.

A kutatásom egyik módszere a résztvevő megfigyelés, hiszen gyakorló középiskolai tanárként jelentős tapasztalattal rendelkezem ezen a területen, a másik kutatói módszerem pedig a diákok körében végzett kérdőíves kutatás. Az eddigi kérdőívek az online oktatás iskolai közösségekre gyakorolt hatását vizsgálják. Fejér megye középiskoláiban tanuló 372 diák válaszai alapján eredményként elmondható, hogy a diákok számára leginkább a szalagavató ünnepség, a karácsonyi műsorok és a kirándulások hiányoztak, s nemzeti ünnepeinkről való megemlékezések kevésbé. Ha a személyközi rítusok típusai szerint vizsgálódunk, láthatjuk, hogy a nemzeti ünnepeinkhez kapcsolódó megemlékezések funkcionálnak legkevésbé diákjaink számára, a hagyományok és a minták szerinti interakciók sokkal népszerűbbek körükben.

A pedagógusok és diákok egyaránt érzékelték azt, hogy az online oktatás során is szükség van a közösségi élet rítusaira. Számos esetben választották az iskolák az online ünneplési formát, legtöbb esetben az ünnepi műsorokat kisfilm formájában készítették el, majd feltöltötték az iskola honlapjára, s azt diákok, pedagógusok, szülők – az iskola közösségének tagjai – megtekinthették. Az is fontos kérdés lehet, hogy a digitális formában megrendezett ünnepi műsorok mennyiben tudták helyettesíteni a jelenléti oktatás során tartott ünnepi műsorokat. Abból a szempontból hasznos volt ez a megoldás, hogy megjelölték a helyét az ünnepnek. Viszont mindenki otthon egyedül volt kénytelen megtekinteni ezeket a kisfilmeket, így a közösségi jellege elveszett az online térbe kényszerített rítusoknak.

A kutatási eredményekből egyértelműen látszik, hogy a közös élmények hiánya gátolta a közösségek működését ebben az időszakban. A DICE („Drama Improves Lisbon Key Competences in Education / A drámapedagógia hatása a lisszaboni kulcskompetenciákra”) kutatás eredményei is azt igazolják, hogy a drámapedagógia olyan módszer, amelynek segítségével változást lehet indítani a különböző kulcskompetenciákban. Úgy gondolom tehát, hogy a drámapedagógia számtalan lehetőséget tartogat, amelyek segítségével az iskolai közösségeket lehet erősíteni. Ilyenek lehetnek például a játékos csoportfoglalkozások, mely során számos olyan csoportépítő, illetve bizalomjátékot lehet játszani a diákokkal – életkori sajátosságaik figyelembevételével –, melyek segítségével az izolációs problémákkal küzdő, vagy szorongó diákok is az osztályközösség részévé válhatnak, újra egy közösség tagjának érezhetik magukat.

A drámapedagógusoknak nagyon fontos szerepe lehet az online oktatás utáni közösségépítésben, illetve a diákok közötti együttműködés fejlesztésében. Meglátásom szerint az online oktatás után szükség lesz az iskolai csoportok közösséggé alakítására. Az iskolák hagyományos rendezvényeire nagyobb hangsúlyt kell fektetni, nem csak kipipálandó eseményekként kell kezelni őket, hanem közösségi rítusokként. A hagyományok mellett az ünnepségeknek is ki lehet használni a közösségteremtő funkcióját, s a minták szerinti interakciók, mint például a közös étkezések vagy a kirándulások is lehetőséget adnak az online oktatás alatt fellazult közösségi keretek erősítésére.

Végül következzenek **Trencsényi László** habilitált egyetemi docens zárszóként és összefoglalás-ként is értelmezhető előadása, **Műsor vagy szertartás?** címmel.

Az én korreferátumomba hosszú „iskolaiünnepi” pályából két, éppenséggel november hetedikéhez kötődő ünnep emléke került. Általános iskolában az idős igazgató néni mindig úgy kezdte: „felülünk az idővonatra”, majd Szacsvey Marilli (a jeles színész nővére) elbalettozta a Diótörőből a Virágkeringőt, majd a nyolcadikos lányok elkarikázták a *Lefelé folyik a Tisza* dallamára készült koreográfiát, az iskola sztárja – aztán nem lett belőle mégsem színész – elszavalta Ady

versét, *A Hadak Útját*-t. S ez így ment ünnepről ünnepre. Mi már csak azt számoltuk, hogy az ünnepi előadó hányszor váltogatja feketecharisnyás lábait terpeszből keresztbe... Egyszer változás történt. A vers. Ezúttal Tóth Árpád *Az új isten-e* volt a mű. S amikor a széphangú nyolcadikos hozzákezdett: „Hozsánna néked, új isten”..., akkor a hátsó sorban álldogáló, túlkoros osztálytársunk, bizonyos Boros visszakiabált.

– Hozsommá!

Aznapra véget ért az ünnep.

Jó pár évvel később pályakezdésem palócföldi kisiskolájában rám, a legfiatalabbra bízták a NOSZF ünnepi műsorát. Ma sem tagadom: nem voltak ideológiai fenntartásaim. Mezei Évától a gimnázium színjátszó körében tanultam el a Majakovszkij-vers színpadi változatát (ő mint SZM-anyuka vállalta a csoport vezetését). *Induló balra*. 1970-ben ennek lehetett jelentése (azóta tudom: több is). A hatodikos fiúkat matróruhába öltöttem (kék melegítő, svájcisapka szalagokkal, ez nagyon tetszett nekik). Az iskolában lelt – kultúrház nem volt a faluban – ócska bútorokból barikádöt emeltünk a terem elejére (ez is tetszett nekik), s a szólisták erre az installációra rohángáltak fel, s mondták szövegüket. A legtehetségesebb fiú (Göndör volt a ragadványneve) egy ilyen felszökkenéskor hihetetlen ritmusérzéssel kivárta idejét, kinyújtott karjával körbemutatott a „nézőtéren” – az első padsorban ültek a falu vezetői, téeszelnők, agronomus, párttitkár s a igazgató bácsi.

– Hé, te ott! – kiáltotta, s ujjával határozottan az igazgatóra mutatott (volt elég oka neheztelni rá) – miért lépsz ki jobbal? – Bal, bal, bal – zengett rá a kórus.

Igazgató bácsi úgy megszeppent – miért is érezte találva magát? –, hogy vállalai közé húzta a fejét is védekezésül.

Én akkor értettem meg, hogy az iskolai ünnepnek is az a dolga, hogy aktuális, érvényes üzenete legyen. (Nem is volt véletlen, hogy pár évre rá, tán 1978-ban a pécsi Úttörő Gyermekszínház Fesztiválon egyszerre három Lúdas Matyi előadás is volt: Csörgő Gyula a porcsalmiakkal, Várhidi Attila a hajdúhadháziakkal, Kovácsné Rozika a jászfényszarusiakkal játszatta – s minden esetben az aktuális társadalomkritika, iskolakritika indulata izzott Lúdas Matyi tekintetében, minden csoport megtalálta „saját Döbrögijét”, s játzsásiból, de érzékelhetően azt porolta el.)

A konferenciát nyitó előadáson (ahol voltak próbálkozások a történelemidézés mellett az ön-reflexióra) sóhajtotta az egyik szereplő: „Boldog lennék, ha valamit megünnepelnénk és nem megemlékeznénk róla”. Hát ez az!

Tisztelettel kérdelem, ki szervezett már olyan iskolai ünnepet, melyre a rajzszakkör linómetszetű meghívókkal készült, melyből minden tanuló kapott, s rajta, hogy „szeretettel hívunk iskola ünnepünkre, kérjük, gyere el ünneplő ruhádban, kitüntetéseiteid az eredeti módon viseld”. Biztosan kevesebb balhé lenne a hátsó sorokban. Még tán Boros is meghatódna.

Mert tán nem is az a kérdés, hogy miért ünneplünk egyáltalán, hanem az, hogy „kit”. S én nagyon veszélyes dolognak gondolom – mióta is van ez így, tán Ferenc József születésnapja, a Kormányzó úr neve napja óta? –, hogy egyetlen, és meghatározatlanul spirituális identitás kifejezésére kell/lehet iskolai ünnepet rendezni. Akár az állam, akár a nemzet, akár az „osztály” nevében várják el az azonosulást, az nekem gyanús, talán éppen arról szól az elvárás, hogy más, kisebb, kézzelfoghatóbb, megélt közösség identitásáról pedig feledkezzél meg. Osztályban

megünnepeelt születésnapok, névnapok, 100. órák, iskolanap, akár az évkör ünnepei (ahol nem műsort adnak a kicsik a szülőknek), hanem egyik osztály – Tiszafüreden láttam ilyet – Luca napkor járja körül megannyi szalmacsóvával a többi termet, kántáláskor a másik, betlehemmel a harmadik, a negyedik „hejget” újévkor, húsvétkor a fiúk az osztály, az iskola leányait köszöntik. S a többiek nem nézők. A szokásrend sajátosságai szerint házigazdaként illően fogadják a köszöntést – szalonnával, kolbásszal a Gergely napi nyársra tűzve, hímes tojással a feltámadás ünnepén s így tovább. Ennek lehetnek, vannak lakótelepi (az egykori, józsefvárosi Nap Klub például) vagy éppen társasházi változatai is (ház-születésnap egy pesterzsébeti társasházban). S sorolhatnám...

Egy egykori, április 4-én sokat idézett költő, Váci Mihály soraival zárom: „Hű lázadást vezetek ellened”..., drámapedagógusok népe. A törvény iskolai *ünnepséget* ír elő, nem pedig *műsort*. Legyünk azon, hogy valóra váljon! Ne a kézenfekvő, már-már egyszerűbb műsort állítsuk össze, rendezzük meg – emlékezzünk mindig a leghátsó sorban álldogáló „borosokra”, hanem csináljunk ünnepet!

Nekik.

A másnap reggeli találkozón a konferencia résztvevői oszthatták meg egymás között a gondolataikat. Az értő és érző hozzászólásokból kiderült, hogy mennyire fontos része az ünneplés az iskolai gyermekszínjátzó csoportok életének, és sokunk életében a színjátzáshoz vezető út az ünnepi műsorok készítésével vette kezdetét.

A résztvevők közösen javasolták, hogy osszuk meg tudásunkat egymással, ehhez gyűjtsük össze azokat az anyagokat, melyek segítenek abban, hogy tartalmas és emlékezetes ünnepi pillanatokat teremthessünk óvodától egyetemig.

